

AFBEELDING 1. | De niet te missen NGV-vlag. Ellen van Balderen geeft uitleg over het ontstaan van de pingo ruïne.

Themadag Sallandse Heuvelrug zaterdag 29 mei 2021

QR-code zorgt voor permanente beleving

De NGV themadag Sallandse Heuvelrug mag als zeer geslaagd worden beschouwd. Ruim 150 deelnemers maakten op een ongedwongen manier kennis met de geologische diversiteit van dit nationale park. Behalve dat er bij een aantal bezienswaardigheden gidsen stonden, konden op alle geologisch interessante plaatsen films over het betreffende onderwerp worden bekeken.

Na het ophalen van een fiets- of auto-routebeschrijving bij het Buitencen-

trum van Staatsbosbeheer verwijst het gedetailleerde gidsje naar één van de meest interessante fenomenen van de Sallandse Heuvelrug. Bij de aanleg van de spoorlijn tussen Zwolle en Almelo werd dwars door de Sallandse Heuvelrug een sleuf met een diepte van 27 meter gegraven. De blootgelegde lagen bleken niet recht, maar schuin te liggen. Dit als gevolg van de zijwaartse opstuwing van de ijsmassa's tijdens de voorlaatste ijstijd. Aan de hand van tekeningen en een prachtig schoongekrabde steile wand lieten Morten Boerman en Clarinus Nauta

dit onverwachte fenomeen zien. En als service van de zaak was de steile wand met linten afgezet en was er een mooi trappetje gemaakt.

Een stukje verderop wacht een ander geologisch verschijnsel: stuifzandduinen. Door de begroeiing niet direct te zien dat het stuifzand betreft, maar via een QR-code op een paal opent een film waarin Clarinus Nauta laat zien dat het zand echt stuift.

Kwellend water

Door naar de volgende locatie. Vlak onder de oppervlakte van de Sprengen-

berg blijkt een laag keileem te liggen. Uniek voor het gebied, omdat nergens anders op de Sallandse Heuvelrug keileem voorkomt. Aan de voet wordt het water omhooggeduwd, waardoor een moeras is ontstaan. Dankzij de mineralen die het water op zijn weg meeneemt, groeien er ook bijzondere planten. Willem Zuethoff en Jurian Beunk gaven aan de vele bezoekers en voorbijgangers uitleg. Maar ook na de mooie zaterdag van 29 mei kunnen belangstellenden uitleg krijgen. Ook hier een QR-code. In deze video vertelt Jos Schouten, boswachter van Natuurmonumenten, over de bijzonderheden van het gebied.

Dan door naar een gebied waar je een buitenland gevoel krijgt. Het Numendal. Door het uitslijten door sneeuwmeltwater is er een diepe kloof uitgesleten. Bovendien is op veel plaatsen de helling asymmetrisch. Dit als gevolg van invloed van het zonlicht op het naar het Westen aflopende dal. Ook hier een QR-code die uitleg geeft over het ontstaan van het gebied.

De film over het Numendal is ook te bekijken in Natuurmuseum Holterberg. Twee bordjes met QR-code doen ook na sluitingstijd de film over het Numendal en de film over zwerfstenen openen. Zwerfstenen zijn meegevoerd door rivieren uit de Baltische staten, de Rijn en de Maas. Maar ook zwerfstenen uit Scandinavië, die door het landijs zijn getransporteerd, zijn in grote verscheidenheid te vinden.

AFBEELDING 3. | Door een smartphone of tablet voor het bordje met QR-code te houden start de betreffende film. Hier bij de ingang van het Numendal.

Onverwachte ontdekking

Na even stevig doortrappen of comfortabel rijden met de auto komen we aan de Oostkant van de Sallandse Heuvelrug. Een voormalig moerasgebied waarin door boeren sloten werden gegraven om het geschikt te maken voor landbouw. Inmiddels is het gebied teruggegeven aan de natuur en zien we voor ons een grote waterplas. Hier geven Dick Berger en Ellen van Balderen uitleg aan de hand van de nodige kaarten en tekeningen. Maar wat is hier geologisch gezien dan zo bijzonder?

Bij de herinrichting van het gebied bleek binnen een cirkelvorm de bodem

kalkrijk, terwijl dit in de rest van het gebied niet het geval is. Onderzoeker Harm Smeenge stortte zich erop en kwam erachter dat hier dieper grondwater omhoog wordt gestuwd en zich zo in de laatste ijstijd een ijslens heeft gevormd. Aan het begin van het holoceen smolt het ijs en bleef er een kuil met randwal achter. Een mooie plek voor de boeren om restmateriaal te dumpen, want landbouwgewassen bleken er matig te groeien.

Aardwetenschappen student Ellen is inmiddels naar huis, maar via de QR-code op de paal naast het bord met uitleg, vertelt Harm Smeenge alles over het ontstaan en vergaan van de pingo.

Veel gezien en geleerd

Uitrustend op een van de terrassen van de horecagelegenheden op en rond de Sallandse Heuvelrug, hebben we het gevoel van een wel besteedde dag. We hebben niet alleen veel verschillende geologisch interessante zaken gezien, maar ook veel geleerd.

We zijn de organisatie en betrokkenen niet alleen dankbaar voor hun inzet op deze dag, maar ook dat bezoekers nog dagelijks kunnen genieten van wat geologie zo boeiend maakt.

Op naar de volgende themadag op zaterdag 9 oktober 2021: De Peelrandbreuk.

Frits Kraefft

AFBEELDING 2. | Het keileem zien we niet aan de voet van de Sprengenberg. Wel de bijzondere planten zoals de vleesetende zonnedaauw.

